

0 – 6 ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՄՆՈՒՑՄԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ

ԱՂՔԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՀԱՐՈՒՄԸ ՀՀ ՏԱՎՈՒՇԻ ՄԱՐԶՈՒՄ
ԾՐԱԳԻՐ

Համբարձում Սիմոնյան

Ամերիկայի հայ օգնության ֆոնդ

«Այսօրվա անուցումը կարևոր է վաղը» միջազգային համաժողով

Հայաստանի ամերիկյան համալսարան

Երևան

31.05.2016թ

- Ծրագրի նախաձեռնությունը, կառուցվածքը և իրականացումը
- Արձանագրված արդյունքներ, քաղված դասեր
- Ծրագրի հեռանկարները

Ստեղծել ինքնաբավ համայնք՝ ապահովելով առողջ սերունդ ունենալու նախադրյալներ:

Ստանալ այլ համայնքներում կիրառելի մոդել:

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում 2013-2018թթ

Հանրային առողջության
բարելավում

Ուսուցում և կրթության
բարելավում

Համայնքի տնտեսական
զարգացում

Ընտանիքների
կայունացում

- Թիրախ 14 համայնքներում 0 – 6տ տարեկան երեխաների թերսնուցման խնդրի լուծումը
- Տեղական առողջապահական կարողությունների ավելացում
- Չափահաս բնակչության իրազեկվածության բարձրացում՝ երեխաների առողջության վերաբերյալ

Նպատակն է քարելավել 0 – 6տ երեխաների առողջությունը և նպաստել առողջ սերունդ մեծացնելու նախադրյալների ստեղծմանը

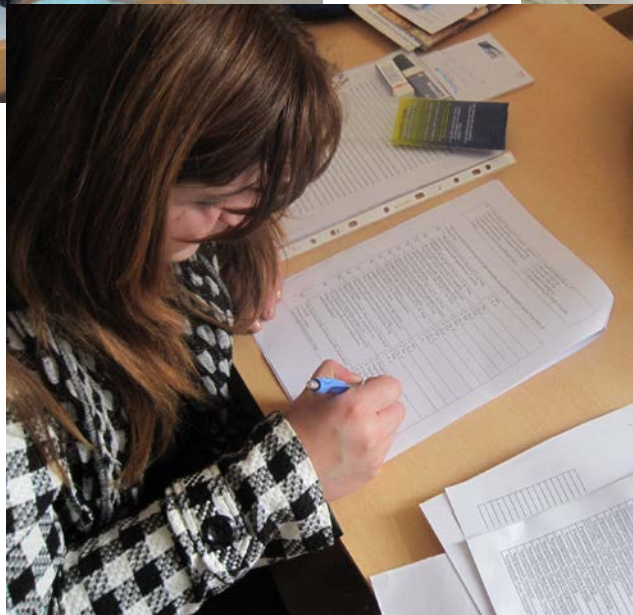
Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Երեխաների թերսնուցման հաղթահարում

Նախատեսված գործողություններ	Կատարված գործողություններ	Արդյունքներ
Հետազոտություններ և հարցում՝ թիրախ համայնքներում թերսնուցման առումով իրավիճակը հասկանալու համար	2014թ-ին 770 երեխաների (6 ամսական-6 տարեկան) հետազոտություն՝ արյան հեմոգլոբին, ճիճվակրություն, անթրոպոմետրիկ տվյալներ	Մակավարյունության 117 և ճիճվակրության 140 հայտնաբերված դեպքերին դեղորայքի տրամադրում ԱՀԿ ստանդարտներին համապատասխան (95% արդյունավետություն)
	2015թ-ին 577 կանանց (18-29 տարեկան և հղիներ) հետազոտություն՝ արյան հեմոգլոբինի որոշում	Մակավարյունության հայտնաբերված 74 դեպքերին դեղորայքի տրամադրում ԱՀԿ ստանդարտներին համապատասխան
Մանկապարտեզներում մատուցվող սննդի բաղադրության և որակի բարելավում	Բալանսավորված սննդի տրամադրում համայնքների մանկապարտեզներին	Մանկապարտեզների սննդի ամառային և ձմեռային մենյուների ձևավորում
	Մանկապարտեզների նորոգում, խոհանոցներին անհրաժեշտ պարագաների տրամադրում	577 (2016թ) երեխաներ 14 մանկապարտեզներում ստանում են անհրաժեշտ սննդանյութերը մանկապարտեզի սննդի միջոցով
	Մանկապարտեզների աշխատակազմի կրթում	2015թ Բերդի տարածաշրջանի, Իջևանի և Դիլիջանի մանկապարտեզների աշխատակազմի կրթում սննդի անվտանգության մասին սեմինարին

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում Երեխաների (6 ամս – 6տ) և կանանց (18-29տ) հետազոտություն

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Մանկապարտեզ՝ մինչև և հիմա

Դուրսուցում

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

հայր/մայր/սեպեղ
 հարկադարձ
 քանակություն
 քանակություն
 քանակություն

սնունդի հարց	40	40		
կարգավորում	20	20		
չարտագրում	12	12		
II ք				
1. Կանոնադր				
1. Տն. անձինք	200			
Տն.	1/2 հատ	1/2 հատ		
խմոր	30	37		
չարտագրում	15	15		
2. Հայր. կարգավորում	45			
սնունդի հարց	40	40		
կարգավորում	7	7		
2. Շուշ				
1. Ծանոթություն և	60			
կարգավորում արդյունք				
Ծանոթություն	40	36		
կարգավորում	35	28		
քանակություն քանակություն	3	3		
2. Հայր. կարգավորում	200			
հարկադարձ	100	80		
քանակություն	10	10		
կարգավորում	40	30		
քանակություն	20	17		
քանակություն քանակություն	5	4		
3. Կարգավորում	80			
արդյունք				
կարգավորում	80	64		
քանակություն քանակություն	3	3		
4. Հայր.	40			
սնունդի հարց	40	40		
քանակություն				
III ք				
1. Կարգավորում				
1. Կարգավորում	100			
սնունդի հարց	100	100		
չարտագրում	20	20		
II ք				
1. Կարգավորում				
1. Կարգավորում	200			
սնունդի հարց	200	150		
չարտագրում	5	5		
Տն.	1/2 հատ	1/2 հատ		
չարտագրում	20	20		
չարտագրում	3	3		
2. Կարգավորում	200			
խմորի կարգավորում	30	25		
չարտագրում	15	15		
3. Հայր.	40			
սնունդի հարց	40	40		

Նպատակն է ավելացնել տեղական
առողջապահական հաստատությունների և
մասնագետների կարողությունները

Նախատեսված գործողություններ	Կատարված գործողություններ	Արդյունքներ
Կիրառելով շարունակական մասնագիտական զարգացման տարբեր գործիքներ՝ բուժ. անձնակազմի կրթում	Արդի բժշկական թեմաներով դասավանդողի դասավանդում ֆորմատով արտագնա սեմինարների կազմակերպում	2013թ-ից սկսած 5 սեմինարներ երեխաների, կանանց առողջության, մանկապարտեզներում առողջ սննդի մատուցման թեմաներով (~ 40% գիտելիքի աճ)
	Տեղի բժիշկների և բուժքույրերի երկու կամ չորս շաբաթ տևողությամբ վերապատրաստում Երևանի կլինիկաներում	2013թ-ից սկսած 21 բուժաշխատողի վերապատրաստում Երևանի կլինիկաներում
Տեղի մասնագիտական կարիքների բավարարում	Մեկ բժշկի կրթություն կլին. օրդինատուրայում՝ կիթ-կոկորդականջի հիվանդություններ մասնագիտությամբ	2017թ-ից քիթ-կոկորդականջաբանության ծառայության ապահովում Բերդի տարածաշրջանում
Տեղի բուժ. հաստատությունների վերանորոգում, վերազինում	Բուժ. հաստատություններին անհրաժեշտ բժշկական սարքավորումների և պարագաների տրամադրում	7 բուժ. հաստատությունների անհրաժեշտ բժշկական սարքավորումների և պարագաների տրամադրում
	Չինչին համայնքի բուժկետի վերանորոգում	

Նպատակն է ավելացնել չափահաս բնակչության իրազեկվածությունը/գիտելիքները՝ երեխաների առողջության և խնամքի վերաբերյալ

Նախատեսված գործողություններ	Կատարված գործողություններ	Արդյունքներ
<p>Երեխաների և մայրական առողջության, երեխաների խնամքի, ճիշտ սնուցման թեմաներով չափահաս բնակչության իրազեկում (մայրեր/խնամատարներ)</p>	<p>Թիրախ համայնքներում կրթումների կազմակերպում (դասավանդում են համայնքների ընտանեկան բժիշկները/մանկաբույժները)</p>	<p>2013թ-ից սկսած 155 համայնքային կրթումներ (~ 27% գիտելիքի աճ)</p>
	<p>Համայնքային կրթումների համար նախատեսված տեղեկատվական գրքույկների մշակում (ոլորտի մասնագետների հետ), տպագրություն, տարածում (ՀՀ ԱՆ հավանությունից հետո):</p>	<p>9 տարբեր գրքույկների տպագրություն՝ մանկական, մայրական առողջության և անվտանգ և առողջ սննդի պատրաստման վերաբերյալ:</p>
	<p>«Մայրական դասարանների» հիմնում (նորոգում և կահավորում)</p>	<p>Թովուզ և Չինչին համայնքներում «մայրական դասարանների» հիմնում</p>

Համայնքային կրթումներ

Թեստեր մայրերի/ խնամողների համար
«Երեխայի աճն ու զարգացումը»

Նախաթեստ
Նշել բոլոր ճիշտ պատասխանները

1 26/04/2016թ

1. Հետպատվաստման ռեակցիաների դեպքում անհապաղ պետք է դիմել բժշկին, եթե
 - ա. երեխայի մոտ առաջանում են ցնցումներ ✓
 - բ. ներարկման տեղը չափից ավելի մեծացել է, կարմրել է, դարձել է ցավոտ
 - գ. երեխայի ջերմությունը 38.5 բարձր է
 - դ. երեխան անսովոր թույլ է ✓
 - ե. երեխան շնչահեղձ է լինում: ✓
 - զ. վերը նշված բոլորը ✓
2. Պատվաստումը չի կատարվում, եթե
 - ա. երեխան ունի ջերմություն ✓
 - բ. երեխան մրսած է
 - գ. երեխայի մոտ նկատվում է արտահայտված պերդիկ ցան ✓
 - դ. վերը նշված բոլորը
3. 5-6 ամսեկան երեխան սովորաբար
 - ա. խաղում է ոտքերի մատիկներով ✓
 - բ. գգուշանում կամ վախենում է անձանրթներից ✓
 - գ. տեղափոխում է առարկաները մեկ ձեռքից մյուսը ✓
 - դ. արձագանքում է սեփական անվան վրա ✓
 - ե. վերը նշված բոլորը
4. Անհանգստության են արժանի հետևյալ նշանները 1.5- 2 տարեկան երեխայի մոտ.
 - ա. չի խաղում ծափիկ-ծափիկ ✓
 - բ. 1.5 տարեկանում չի քայլում
 - գ. 1.5 տարեկանում դեռ ոչ մի բառ չի ասում ✓
 - դ. չի խաղում երեխաների հետ ✓
 - ե. վերը նշված բոլորը
5. Կյանքի առաջին տարվա ընթացքում երեխան միջինում ավելացնում է
 - ա. 7.5 կգ քաշ
 - բ. 25 սմ հասակ
 - գ. 4-5 կգ քաշ ✓
 - դ. 10-15 սմ հասակ ✓
 - ե. ա ն բ
 - զ. գ ն դ
6. Ինչ է ենթադրում երեխայի ճիշտ խնամքը՝
 - ա. երեխայի ճիշտ կերակրում՝ կրծքի կաթով մինչև 6 ամս., այնուհետ տալով լիարժեք հավելյալ սնուցում, շարունակել կրծքի կաթով կերակրել մինչև 1.5-2 տարեկան (կամ ավելի երկար)՝ աստիճանաբար անցնելով բազմազան ընդհանուր սեղանին ✓

Թեստեր մայրերի/ խնամողների համար
«Երեխայի աճն ու զարգացումը»

Նետրեստ
Նշել բոլոր ճիշտ պատասխանները

9 26/04/2016թ

1. Հետպատվաստման ռեակցիաների դեպքում անհապաղ պետք է դիմել բժշկին, եթե
 - ա. երեխայի մոտ առաջանում են ցնցումներ
 - բ. ներարկման տեղը չափից ավելի մեծացել է, կարմրել է, դարձել է ցավոտ
 - գ. երեխայի ջերմությունը 38.5 բարձր է
 - դ. երեխան անսովոր թույլ է
 - ե. երեխան շնչահեղձ է լինում:
 - զ. վերը նշված բոլորը ✓
2. Պատվաստումը չի կատարվում, եթե
 - ա. երեխան ունի ջերմություն
 - բ. երեխան մրսած է
 - գ. երեխայի մոտ նկատվում է արտահայտված պերդիկ ցան
 - դ. վերը նշված բոլորը ✓
3. 5-6 ամսեկան երեխան սովորաբար
 - ա. խաղում է ոտքերի մատիկներով
 - բ. գգուշանում կամ վախենում է անձանրթներից
 - գ. տեղափոխում է առարկաները մեկ ձեռքից մյուսը
 - դ. արձագանքում է սեփական անվան վրա
 - ե. վերը նշված բոլորը ✓
4. Անհանգստության են արժանի հետևյալ նշանները 1.5- 2 տարեկան երեխայի մոտ.
 - ա. չի խաղում ծափիկ-ծափիկ
 - բ. 1.5 տարեկանում չի քայլում
 - գ. 1.5 տարեկանում դեռ ոչ մի բառ չի ասում
 - դ. չի խաղում երեխաների հետ
 - ե. վերը նշված բոլորը ✓
5. Կյանքի առաջին տարվա ընթացքում երեխան միջինում ավելացնում է
 - ա. 7.5 կգ քաշ
 - բ. 25 սմ հասակ
 - գ. 4-5 կգ քաշ
 - դ. 10-15 սմ հասակ
 - ե. ա ն բ
 - զ. գ ն դ ✓
6. Ինչ է ենթադրում երեխայի ճիշտ խնամքը՝
 - ա. երեխայի ճիշտ կերակրում՝ կրծքի կաթով մինչև 6 ամս., այնուհետ տալով լիարժեք հավելյալ սնուցում, շարունակել կրծքի կաթով կերակրել մինչև 1.5-2 տարեկան (կամ ավելի երկար)՝ աստիճանաբար անցնելով բազմազան ընդհանուր սեղանին ✓

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Մայրական դասարան՝ մինչ և հիմա

Աղբատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Տեղեկատվական գրքուկներ

2014թ երեխաների հետազոտություն	2015թ կանանց հետազոտություն	2016թ երեխաների հետազոտություն
Սակավարյունությունը Բերդքաղաքում 15.9%, գյուղական համայնքներում՝ 20.8%	Սակավարյունություն 12.1%	2013թ-ից և նոր ընդգրկված համայնքներում 6 ամս-6տ երեխաների արյան հեմոգլոբինի և անթրոպոմետրիկ տվյալների չափում, ճիճվակրության ախտորոշում
Ճիճվակրությունը Բերդքաղաքում 15.7%, գյուղական համայնքներում՝ 26.6%	Բժշկական խորհրդատվության պակաս մինչև հղիությունն ընկած ժամանակահատվածում (39.5% նշված գիտելիքներից ոչ մեկը, 47.6% անգիտակցություն վիտամինների նշանակման մասին)	
Աճի դանդաղումը Բերդքաղաքում 11.1%, գյուղական համայնքներում՝ 8.4%	Վիտամինների և ֆոլաթթվի նշանակման բացակայություն 71.5%	
Սննդակարգի նվազագույն բազմազանության բացակայություն (աճի դանդաղման հիմքում)	Կրծքով կերակրում (97.0%, միջինում 12.4 ամիս)	

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում 2013-2018թթ

Հանրային
առողջության
բարելավում

Համայնքի տնտեսական
զարգացում

- Աշխատատեղերի ստեղծում
- Ենթակառուցվածքների ձևավորում
- Արդյունաբերության կայուն զարգացում

Ընտանիքների
կայունացում

- Ընտանիքների կայունացում՝ տնտեսապես և սոցիալապես
- 260 ընտանիքների 800+ երեխաների առողջ մանկության ապահովում

Ուսուցում և կրթության
բարելավում

- Աշխատուժի զարգացում
- Ուսանողների կրթման խրախուսում
- Դպրոցականների ֆիզիկական և մտավոր զարգացման խրախուսումը արտադասարանային ծրագրերի միջոցով

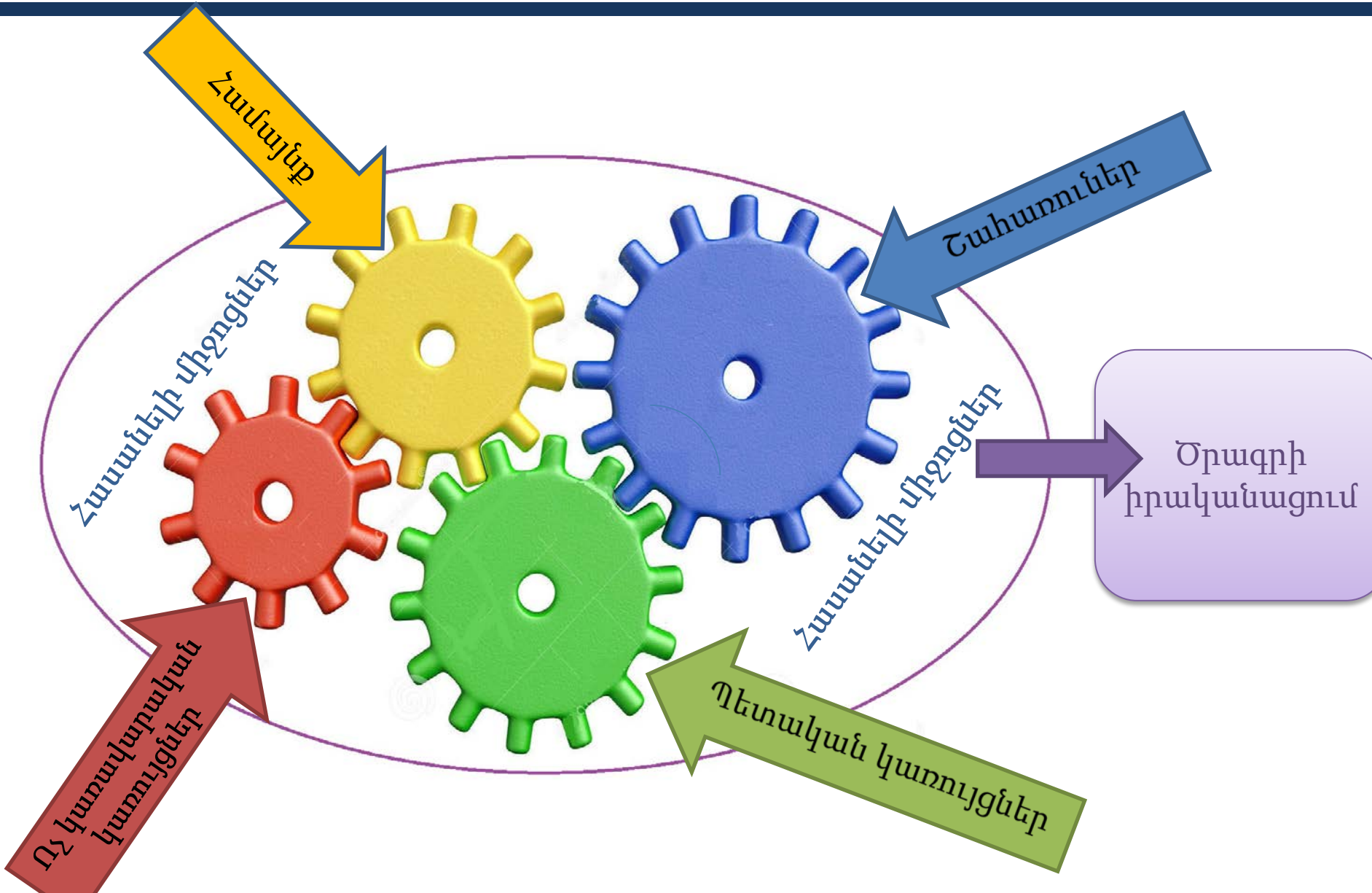
Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Համայնքն այսօր

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Արդյունավետ միջոցառումների համագործակցություն

Աղքատության հաղթահարումը Տավուշի մարզում

Հանրագումար: Մարտահրավերների դիմագրավում

Ներդրումներ	Ձեռքբերումներ	Մարտահրավերներ
Տարեկան մինչև 150 000 ԱՄՆ դոլարի ներդրում հանրային առողջության բաղադրիչում	<p>Լավ պատրաստված, ավելի ակտիվ, պատասխանատու, կարող և մոտիվացված բուժ. անձնակազմ</p> <p>ՇՄՁ, դասավանդողի դասավանդում և կրթման այլ հնարավորությունների շնորհիվ բարելավված առողջապահական ծառայություններ</p>	Շարունակական կրակոցներ, վաղվա օրվա վերաբերյալ անվստահություն, ինչը խանգարում է վստահ լինել ծրագրի ինքնուրույն կայուն զարգացման մեջ
	Մանկապարտեզների վերապատրաստված, մոտիվացված անձնակազմ, որն ընդունակ է 3-6 տերեխաներին ապահովել բարձրորակ սնունդով՝ ապահովելով նրանց առողջ մանկությունը	Ծրագիրը ևս 5 տարով (2018թ-ից հետո) շարունակելու կարիք՝ կայունությունն ապահովելու համար
	Երիտասարդ կանանց, մայրերի, հղիների վարքագծի փոփոխություն՝ առողջական խնդիրները քննարկելու համար բժշկին դիմելու անկաշկանդության ձևավորում	
	Մանկական թերսնուցման և կանանց սակավարյունության դեպքերի հաջող վարում	
	900 ուղղակի և 3600 անուղղակի շահառուների առողջապահական խնդիրների ավելի լավ ընկալում	
	2013-16թթ թիրախ համայնքների թվի աճ՝ 7-14:	

- ԱՄՆ Կոլումբիա համալսարան- Բնակչության սնուցման ինստիտուտ
- ՀՀ Առողջապահության նախարարություն
- Տավուշի մարզպետարանի և համայնքների աշխատակազմ
- Արաբկիր ԲԿ դեռահասների առողջության ինստիտուտ
- ԵՊԲՀ Մուրացան կլինիկա
- Հայաստանի ամերիկյան համալսարան
- ՄԱԿ-ի Համաշխարհային պարենի ծրագիր ՀՀ գրասենյակ

Հարցե՞ր